

SANACIJA ODLAGALIŠTA OTPADA I REGIONALNI CENTRI ZA PRERADU

Uvod

Ovaj je napis potaknut jednom nedavnom zakašnjelom i vjerojatno nepotrebnom raspravom o sanaciji splitskog odlagališta i izgradnji centra za gospodarenje otpadom na području Splitsko-dalmatinske županije. O tome je časopis *Građevinar* u više navrata temeljito izvještavao, čak i onda dok je rješavanje tog problema bilo tek u naznakama. Najprije je prof. dr. sc. Jakša Miličić (broj 1/2001.) u rubrici *Prijedlozi i poticaji* objavio članak o preuređenju i prenamjeni odlagališta otpada Karepovac. Potom smo na ovome istome mjestu u više navrata pisali o sanaciji sadašnjeg odlagališta i potrebi gradnje županijskog centra za preradu otpada (9/2003., 6 i 11 2004. te 9/2005.). Na to smo bili potaknuti, što je dijelom i sada slučaj, uvjerenjem da će rješavanje toga velikoga ekološkog problema na kraškom terenu nadomak mora, sa svim posrednim i neposrednim ekološkim utjecajima, posebno onima vezanim uz zaštitu podzemnih voda i turističko-gospodarstvo, na neki način usmjeriti rješavanje problema odlaganja i prerade otpada u drugim dijelovima Hrvatske.

Od mnogih nejasnoća i nesnalaženja u toj složenoj problematici, čije je razrješenje 2003. bilo još uvijek na razini razmatranja raznovrsnih ideja, krajem 2005. obavljene su sve pripreme i započeli su prvi konkretni poslovi. Pritom se i dalje oni koji rade na cjelovitom rješenju gospodarenja s otpadom suočavaju s mnogim problemima, posebno s izraženim otporom lokalnog stanovništva koje nikako ne želi prihvatiti činjenicu da se u blizini područja na kojem žive trebaju graditi suvremeni centri za preradu otpada.

Ključan je napredak u rješavanju tog i sličnih problema napravljen osniva-

DUMPSITE IMPROVEMENT AND REGIONAL WASTE TREATMENT CENTRES

This article was prompted by the recently held public debate about improvement of the Karepovac dumpsite in Split, which came as surprise to many as the contract for preparation of design documents, based on the previously approved solution, has already been signed. A special governmental Environmental Protection and Energy Efficiency Fund set a five-year deadline for the removal of all uncontrolled dumpsites and for improvement of the existing disposal sites. In addition, locations must be defined in every county, or in one county for several counties, where special waste treatment centres will be located. The Fund will partly finance realization of these incentives. In addition to Karepovac, many other dumpsites are currently being improved in the Split-Dalmatia County but problems have been encountered with the location for the Lečevica site, which is disputed by environmental groups because of a possible ground water pollution hazard. The article then goes on to describe the situation regarding improvement of the existing municipal waste landfills in all Croatian counties, and the situation regarding definition of locations for future waste treatment centres.

njem Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, koji je u dvije godine postojanja pokrenuo mnoge akcije te značajno pojačao osjetljivost i brigu za cjelokupno rješenje problema komunalnog otpada. Država je čak bespovratnim ulaganjem 39 milijuna kuna (dosad je isplaćeno 8,8 milijuna) započela sanaciju 198 divljih odlagališta otpada na područ-

ju Hrvatske, iako i u Fondu procjenjuju da ih ima više od 3000.

Uloga Fonda

Čisti i zdrav okoliš, uz energetske učinkovitost i iskorištavanje obnovljivih izvora energije, ključna su opredjeljenja u strategiji gospodarskog razvoja Hrvatske i u postupku priključenja Europskoj uniji. Stoga se

Divlje odlagalište u borovoj šumi

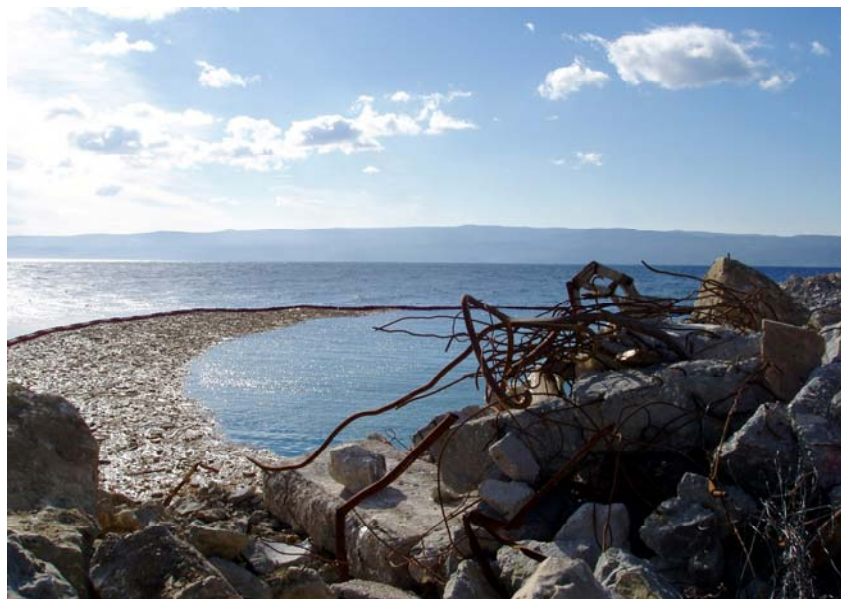

Građevinski otpad nasut uz morsku obalu

programom rada Fonda do 2008., koji je Vlada prihvatila i podržala, u zaštitu okoliša planira uložiti 1,88 milijardi kuna, od čega je za sanaciju službenih a neuređenih 163 odlagališta komunalnog otpada ugovoreno 1,29 milijardi kuna, za sanaciju odlagališta opasnog otpada 162 milijuna kuna, za sanaciju divljih odlagališta 63 milijuna kuna, za gradnju regionalnih centara za gospodarenje otpadom 191 milijun kuna te za smanjenje štetnih emisija u okoliš 50 milijuna kuna. Valja dodati da se za programe i projekte energetske učinkovitosti te iskorištavanja obnovljivih izvora energije planira uložiti gotovo 430 milijuna kuna. Ukupno Fond planira u zaštitu okoliša i energetske učinkovitost investirati čak 2,3 milijarde kuna.

Za sanaciju odlagališta opasnog otpada, devet ih se nalazi na listi prioriteta, Fond je kao što je rečeno osigurao 162 milijuna kuna, a to će se do 2008. utrošiti za izradu planova sanacije i za zaštitu tih radova. Za sanaciju Lemić brda kod Karlovca osigurano je 22 milijuna, jamu Sovjak kod Rijeke 18 milijuna, tvornicu glinice u Obrovcu 27 milijuna, sanaciju Mravinačkih kava (*Salonit*) 22 milijuna, odlagališta šljake u Kaštelanskom zaljevu 21 milijun, koksaru

u Bakru 18 milijuna, odlagalište šljake u TE *Plomin I* 10 milijuna, zauljenog mulja u Botovu 8 milijuna te za odlagalište fosfor-gipsa u kutinskoj *Petrokemiji* 16 milijuna kuna.

Otpad u blizini plaže

Fond se ponajprije puni naknadama onih koji okoliš onečišćuju, koriste se njime i opterećuju ga otpadom te posebnim naknadama na benzin za motorna vozila. Jedinice lokalne samouprave financiraju programe zaštite okoliša i energetske učinkovitosti zajmovima, subvencijama, finan-

cijskom pomoći ili darovnicama. U pružanju financijske podrške postoji pravilo da se područjima od posebne državne skrbi pomaže i do 80 posto, gradovima i općinama na otocima te posebno siromašnim općinama do 60 posto, a svim ostalima do 40 posto potrebne svote.

Valja reći da se računa i na predpristupne fondove Europske unije koje stoje na raspolaganju kandidatima za članstvo. Fond je u program ISPA (*Instrument for Structural Policies for Pre-accession*) prijavio ukupno 15 projekata. Neki su vezani uz sanaciju odlagališta komunalnog otpada (Piškornica - Koprivnica, Tetovec - Čakovec, Cere - Labin, Košambra - Poreč, Kaštijun - Pula, Viševac - Rijeka, Diklo - Zadar, Bikarac - Šibenik i već spominjani Karepovac - Split), neki uz odlaganje opasnog otpada (Lemić brdo, Sovjak, Tvornica glinice u Obrovcu i Mravinačka kava),

a preostali uz gradnju centara za gospodarenje otpadom (Marinščina u Primorsko-goranskoj županiji i Lećeveca u Splitsko-dalmatinskoj županiji).

Državnom strategijom gospodarenja otpadom stvara se osnova (ugrađena

i u Zakon o gospodarenju otpadom) u kojoj su propisani zadaci, ali i rokovi njihova izvršenja. Tako se zahtijeva da županijski centri za odlaganje otpada moraju biti završeni u sljedećih pet godina. U tom bi roku morala biti potpuno uklonjena i sva divlja odlagališta.

U travnju 2006. Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva planira donijeti nacionalni plan gospodarenja otpadom u kojem će biti određeni i načini odlaganja svih vrsta otpada. Planom će se riješiti gospodarenje komunalnim otpadom, a posebnim pravilnicima pojedine kategorije otpada poput guma, električne i elektroničke opreme, otpadnih ulja, akumulatora i baterija, starih vozila te građevinskog otpada. To je na nekoliko stručnih skupova u više navrata potvrdio državni tajnik u Ministarstvu zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva prof. dr. sc. Nikola Ružinski, koji je voditelj pregovaračke skupine stručnjaka za poglavlje Energetika i okoliš u pregovorima s Europskom unijom. Odredit će se i načini i lokacije odlaganja opasnog otpada.

Istodobno s nacionalnim planom bit će izrađeni i županijski planovi gospodarenja otpadom. Oni trebaju sadržavati količine postojećeg otpada, odrediti rokove završetka sanacije postojećih odlagališta, predvidjeti načine gospodarenja otpadom te lokacije za gradnju županijskih centara za odlaganje i preradu otpada. Očekuje se da bi do ljeta 2006. trebali biti izrađeni svi županijski planovi, što znači da bi do tog vremena trebali biti izrađeni i prostorni planovi u kojima će biti određene i lokacije županijskih centara za odlaganje otpada. Zna se da bi svaka županija trebala imati jedno mjesto za regionalni centar, ali je ostavljena mogućnost da se susjedne županije dogovore i da otvore zajedničko središte za gospodarenje otpadom.

Problemi s određivanjem lokacije

Krajem prošlog stoljeća počela je rasti svijest građana o većoj učinkovitosti zaštite okoliša, a posebno izvora pitke vode i mora. U to je vrijeme izlika za nečinjenje bila često rabljena krilatica – nema novca. Brzina kojom je Ministarstvo zaštite okoliša reagiralo osnivanjem Fonda za energetska učinkovitost mnoge je iznenadila. Posebno ih je zbunjivala iskazana spremnost za bespovratna financijska davanja namijenjena izradama lokacijskih dozvola za poznata, ali uglavnom pravno neregulirana odlagališta, te za sanaciju divljih odlagališta po obalama rijeka, šumarcima, na slobodnim prostorima pokraj putova, ali i unutar gradova i naselja.

Pokazalo se, tvrdi i dr. Nikola Ružinski, da je zapravo najveći problem određivanje lokacija centara za gospodarenje otpadom. Tako je lokacija za centar Splitsko-dalmatinske županije na Lećevici izazvala buran otpor ekoloških udruga zbog navodnoga ugrožavanja podzemnih voda. Stoga je Ministarstvo propisalo dodatne istražne radove, iako je studijom *Instituta građevinarstva Hrvatske*

još krajem 2004. zaključeno kako je lokacija primjerena za takvu namjenu. Istražni su radovi završeni, izrađena je studija utjecaja na okoliš, Ministarstvo je osnovalo komisiju i studiju uputila na javni uvid i raspravu. Nakon javnog uvida obrađene su primjedbe pa je komisija odlučila da je prije konačne odluke potrebno obaviti dopunske istražne radove: revitalizirati bušotinu (400 m dubine) koju je oštetio nepoznati počinitelj te ponovno uzeti i ispitati uzorke podzemne vode na mjestu bušotine. Ubacivanjem trasera (boje) u kišnom razdoblju točno će se odrediti stvarni tokovi podzemnih strujanja te utvrditi postoji li mogućnost pojave boje unutar slijeva Čikole i Zrmanje. Nakon toga reinterpreterat će se dobiveni rezultati te ustanoviti konačno stvarno stanje podzemnih strujanja.

Radovi će biti dovršeni sredinom travnja i nakon toga će komisija donijeti konačni stav o pogodnosti lokacije za planiranu namjenu. U prijašnjim su analizama na temelju višekriterijalne analize uspoređene sve potencijalne lokacije za gradnju centra (ukupno 10) i određena je šira lokacija koja obuhvaća sjeverozapadni

Divlje odlagalište u Splitu nadomak stambenog bloka

dio županije iznad autoceste (dio općine Lećeveca, Prgomet, Primorski Dolac, Muć i mali dio grada Vrlike). Lokalizet je ocijenjen najpovoljnijim za taj zahvat i već je ucrtan u županijski Prostorni plan. Ako konačno propadne sadašnja mikrolokacija, nova će se morati pronaći unutar toga šireg područja, dakle otprilike 10 do 15 km južno ili istočno od sadašnje lokacije koja se nalazi na zapadnome rubu Županije. Iskustvo uči da će stručno i politički, ako sadašnja lokacija ne bude odgovarala, biti gotovo nemoguće obraniti bilo koji novi odabir na tom području.

Sanacija Keropovca i rasprava

Splitsko-dalmatinska županija osim centra za odlaganje otpada ima još jedan važan problem, a to je gradsko odlagalište Karepovac. Baš kada se činilo da je sve temeljito pripremljeno, kada je s IGH PC Split potpisan ugovor o izradi projekta za sanaciju, i nakon što je proveden natječaj za izbor najpovoljnijeg ponuđača, ničim izravno izazvana sadašnja je aktualna gradska vlast u Splitu organizirala tematsku raspravu o sanaciji odlagališta. To je iznenadilo brojne sudionike rasprave, pa i one koji su preuzeli obvezu za izradu projektne

dokumentacije. Na svečanosti potpisivanja ugovora, splitski je gradonačelnik Zvonimir Puljić bio istaknuo da je potpisivanjem ugovora s Fondom za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost dobiveno 59 milijuna kuna nepovratnih sredstava za sanaciju Karepovca, a da će sanacija stajati ukupno 148 milijuna kuna. Dodao je da će se ostatak novca namaknuti iz namjenske cijene odvoza otpada koju građani plaćaju od srpnja 2001. te zajmovima, najvjerojatnije iz predpristupnih fondova Europske unije. Dodao je da očekuje kako će se posao dovršiti do kraja mandata te gradske vlasti te da realizacija projekta mora biti ubrzana jer su određeni vrlo kratki rokovi za sanaciju i stroge sankcije ako se ti rokovi ne budu poštovali.

Zaključka na toj čudnoj javnoj raspravi u Splitu zapravo nije bilo ni za Karepovac ni za regionalni centar, ali su i dalje brojna pitanja ostala bez odgovora. Veći se dio sudionika podijelio u dva tabora, a priča se svodila na dvojbu treba li nastaviti sadašnju sanaciju ili jednostavno ukloniti cijeli Karepovac. Za to bi trebalo utrošiti desetak milijuna eura više negoli za projekt koji je pripremio IGH, ali bi dobivena korisna

površina vrijedila mnogo više od zelenog pokrova iznad nasute zemlje. Ako se ne bi mogli graditi stanovi i hoteli, moglo bi se urediti sajmište koje je danas Splitu nužno potrebno. Mogao bi se izgraditi i veliki trgovački centar jer se Karepovac nalazi u središtu regije, na križanju buduće prometnice Trogir – Split – Omiš (s četiri prometna traka) odnosno na spojnici s autocestom Zagreb – Split. Za njih je 230 tisuća četvornih metara saniranog Karepovca nerazumno "potrošiti" tek za sijanje trave.

Dvojba je dobila još jednu dimenziju prijedlogom koji je iznesen u raspravi o novoj tehnologiji iz SAD-a za postupanje s otpadom. Navodno se sav otpad organskog podrijetla pretvara u koristan materijal, pa čak i opasni otpad koji je dosad predstavljao problem, a bez ikakva zagađivanja okoliša. Volumen se otpada smanjuje navodno dvjesto i tristo puta, a opasni otpad od nafte čak na osamsto puta manju količinu inertnog otpada koji se, primjerice, može rabiti u cestogradnji. Osnovna je kvaliteta tog postupka čistoća koja se ne može usporediti s bilo kojom metodom spaljivanja otpada jer za svaki kilogram gorive tvari treba potrošiti 1,6 kW struje, ali se zauzvrat dobije gorivi plin u vrijednosti od 4,1 kW. Pogon dovoljan za obradu otpada na Karepovcu stajao bi 32 milijuna eura.

No koliko su te teze ipak neutemeljene pokazuju istraživanja da na Karepovcu samo 21 posto otpada čini gorivi dio. Stoga je spaljivanje otpada na visokim temperaturama ("plazma tehnologija") samo još jedna od brojnih priča o suvremenoj preradi otpada, poput proizvodnje cementa od otpada ili dizelskih goriva, utiskivanja otpada u duboke bušotine i dr., tvrdili su neki od nazočnih na tematskoj raspravi u Splitu. Radi se o novim i još neispitanim tehnologijama koje možda predstavljaju budućnost, ali još nisu ispitane, potvrđene, niti su realno ostvarive.

Pogled iz zraka na splitsko odlagalište Karepovac

Dovoženje otpada na odlagalište Karepovac

Ponovno otvaranje rasprave o ovoj temi najviše je začudilo predstavnik IGH na čelu sa Žarkom Deškovićem, dipl. ing. građ., direktorom Poslovnog centra u Splitu. Projekt sanacije Karepovca (vrijedan 2,4 milijuna kuna) prema ugovoru IGH treba izraditi u roku od četiri mjeseca kako bi se do travnja mogla ishoditi građevinska dozvola za sanaciju, a 70 posto posla je već napravljeno.

Valjalo bi dodati da konačna namjena Karepovca nije definirana ni u GUP-u ni u Prostornom planu jer će sanacija trajati najmanje pet godina, a potom slijedi razdoblje praćenja od najmanje 20 godina. U tom razdoblju nije moguće nikakvo iskorištavanje prostora, dakako ako se sanacija provede onako kako je predviđeno. Ocijenjeno je stoga da nije svrsishodno planirati namjenu prostora koji će morati pričekati još 25 godina, dakle izvan planskog razdoblja GUP-a i Prostornog plana. Na Karepovcu je sada, skupa sa zemljom kao pokrivačem, gotovo četiri milijuna prostornih metara otpada na približno 180.000 m², a nasip je mjestimice visok i do 60 m. Karepovac ima lokacijsku dozvolu, ali u okviru starog GUP-a i Prostornog plana, a dozvola je izdana samo zato da bi Grad mogao povući osigurani novac

iz Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost. Novim GUP-om i Prostornim planom definirano je konačno zatvaranje i sanacija Karepovca pa će se za tu namjenu ishoditi nova lokacijska i građevinska dozvola.

Toliko o Karepovcu i problemima koji prate realizaciju izgradnje regionalnog centra u Lećeveci. Potrebno je ipak dodati da je Fond neposredno nakon sklapanja ugovora isplatio gradu Splitu 5,9 milijuna kuna za izradu projektne dokumentacije i početak radova na sanaciji Karepovca, dok će se ostala sredstva isplaćivati prema ugovorenoj dinamici do konca 2009. kad se očekuje završetak sanacije odlagališta. Fond je inače Splitsko-dalmatinskoj županiji već prije odobrio 120 milijuna kuna za sanaciju 16 službenih neuređenih odlagališta komunalnog otpada, što znači da se na području Splitsko-dalmatinske županije sanira 17 odlagališta za koje j Fond odobrio 179 milijuna kuna. Saniraju se i 3 divlja odlagališta, a za sanaciju točaka visokog rizika (Mravinačke kave i odlagalište šljake u bivšem *Jugovinilu*) odobreno je 43 milijuna kuna. Valja reći da će u Splitsko-dalmatinskoj županiji uskoro početi sanacija odlagališta Donja gora na Biokovu gdje se godinama odlagao otpad s makar-

skog primorja i vrgoračkog područja. Za sanaciju je osigurano 1,5 milijuna eura. Za sanaciju odlagališta na području Metkovića izrađuje se projektna dokumentacija.

Sanacija odlagališta u drugim dijelovima Hrvatske

U drugim dijelovi Hrvatske čini se da poslovi teku znatno bolje. Županijski centri za odlaganje otpada moraju biti završeni u idućih pet godina, a cilj je izbjegavati nastanak otpada, smanjiti njegovu štetnost i ponovno ga uporabiti te reciklirati.

Procjenjuje se da u Hrvatskoj na godinu nastane gotovo 13,2 milijuna tona otpada. Najviše, čak 7,1 milijun tona, odnosi se na otpad iz poljoprivrede i šumarstva, potom 2,6 milijuna na građevinski i 1,6 milijuna tona na proizvodni i rudarski te tek 1,2 milijuna tona na komunalni otpad. Na opasni se otpad odnosi 0,1 milijun tona, a sve ostalo pripada drugim vrstama otpada.

Postignuta je opća suglasnost, bez obzira na različite pristupe temi, oko toga da je otpad prije svega sirovina jer u njemu ima kamena, plastike, metala, papira i još mnogo toga korisnoga. Svake se godine u Hrvatskoj baca između 30 i 45 tisuća tona električne i elektroničke opreme, a količina raste približno 10 posto na godinu. Udio vozila u metalnom otpadu je 75 posto, što je oko 66.000 t na godinu, pa bi za desetak godina trebalo preraditi gotovo 800.000 starih vozila. Postoji samo jedno postrojenje za oporabu metalnog otpada te još nekoliko pokretnih postrojenja.

Osječko-baranjska i Vukovarsko-srijemska županija predvidjele su regionalno odlagalište u Antunovcu. Inače Osijek i Osječko-baranjska županija upravo odlučuju o načinu gospodarenja otpadom. Pošto je izaslantvo Osijeka posjetilo njemačka postrojenja u kojima se proizvodi biodizel, čini se da će to biti prvi grad u Hrvatskoj koji će otpad iskorištavati

za biodizel i proizvodnju električne energije. Riječ je o postrojenjima u kojima stroj *Rotactor* razvrstava komunalni otpad, a nova tehnologija selekcionirani otpad prerađuje i pretvara u dizelsko gorivo, električnu energiju, kompost pa i destiliranu vodu. Vrijednost je projekta 40 milijuna eura. Osječko-baranjska i Vukovarsko-srijemska županija proizvode na godinu približno 157.000 t otpada pa stručnjaci procjenjuju da bi se sve isplatilo za sedam do osam godina. Osijek bi mogao poslužiti i kao tehnološko-edukacijsko središte za hrvatski ili jugoistočni europski prostor.

Županije Varaždinska, Međimurska, Koprivničko-križevačka, Krapinsko-zagorska i Bjelovarsko-bilogorska odlučile su se za zajednički regionalni centar na lokaciji Gunjak u općini Sv. Ivan Žabno. Na području Brodsko-posavske županije još se traži lokacija za županijski centar, a na području Slavonskog Broda ima dvadesetak divljih odlagališta. Uskoro će se sanirati tri u naseljima *Josip Rimac* i *Jelas*. Sanacija odlagališta Vijuš nije počela, ali se planira da će biti završena 2008. Čini se da će sadašnje sanirano odlagalište u Virovitici biti u budućnosti i centar za preradu otpada Virovitičko-podravske županije. Saniraju se postojeća odlagališta u Požeško-slavonskoj županiji, a još nije donesena odluka o županijskom centru. No čini se da prevladava mišljenje kako bi cijela županija, a posebno Požeška kotlina trebala biti bez takvog centra. To bi značilo da će se u toj županiji opredijeliti za centar u nekoj od susjednih županija. Čini se da će Zagreb i Zagrebačka županija zajednički rješavati problem odlaganja i prerade otpada, posebno vezano uz buduću

zagrebačku spalionicu otpada. No veliki problemi već počinju s odlaganjem pepela iz te spalionice, što nisu spremni prihvatiti ni jedan grad ili općina iz Zagrebačke županije, unatoč visokim rentama.

U Sisačko-moslavačkoj županiji uređeno odlagalište komunalnog otpada ima samo Sisak, i to odlagalište Goričica. Treba sanirati još deset gradskih i općinskih odlagališta te više od 200 divljih. Velik je problem s odlagalištem Rosulja u Hrvatskoj Kostajnici koje je poplavljeno za svakog većeg vodostaja Une. O lokaciji županijskog centra za gospodarenje otpadom još se nije javno raspravljalo.

Za Karlovačku su županiju najpovoljnije ocijenjene lokacije na Lemić brdu i Popović brdu. U Ličko-senjskoj županiji saniraju se postojeća odlagališta, čak i divlje u Kutarevu, ali lokacija centra za gospodarenje otpadom još nije određena.

U Istarskoj županiji ima više gradskih i općinskih odlagališta koje nije potrebno sanirati jer se na njima otpad stručno odlaže i prerađuje. Ostala se saniraju, ali lokacija regionalnog centra još nije određena, a čini se da planiraju otpad spaljivati u budućoj spalionici na prostoru susjedne Primorsko-goranske županije. Tamo je za smještaj centra određeno područje Marišćina u općini Viškovo, unatoč prosvjedima stanovnika koji su podnijeli tužbu Ustavnom sudu.

U Zadarskoj županiji razmatraju tri potencijalne lokacije. To su Jasenice (na prostoru gdje se nekad kopao boksit), Obrovac (na prostoru bivše tvornice i odlagališta lužine) i Benkovac (blizu naselja Miranja). Šibensko odlagalište otpada Bikarac trebalo bi do 2008. prerasti u regio-

nalni županijski centar za gospodarenje otpadom, a uređivanje je već počelo. Drniško odlagalište zatvorit će se sljedeće godine, a kninsko će raditi sve dok se ne uredi županijski centar.

Dubrovačko-neretvanska županija je prostornim planom predvidjela tri potencijalne lokacije za gradnju županijskog centra. To su Kumarni do, Donja vas i Badovinje rupe. U tijeku je sanacija Grabovice, odlagališta Dubrovnika i Župe dubrovačke te još četiri odlagališta u Dubrovačko-neretvanskoj županiji.

Otpad je kao neutrošen novac koji leži uokolo, a zauzeti su brojni prostori sadašnjih službenih i divljih odlagališta diljem Hrvatske od kojih se mnogi drukčijim iskorištavanjem (bez otpada) mogu dobro unovčiti, posebno u priobalnom dijelu Hrvatske. Tome valja pridodati nesuglasje struke o brojnim pitanjima i loš izbor vremena za organizaciju javnih rasprava, obično tek pošto sve strasti "proključaju". Sve je to dio svakodnevnih problema. Udruge osviještenih zaštitnika okoliša kojih je u Hrvatskoj bezbroj dodatni su uteg, a ne treba zanemariti brojne emisare iz cijeloga svijeta koji su radi profita spremni ponuditi tehnologije obrade komunalnog otpada čiji učinci nisu do kraja ispitani. To će uz cijeli niz "manjih" dvojbi zahtijevati još puno rada i usuglašavanja. No i dalje će se stvarati otpori, nerijetko zbog trenutanih dnevno političkih prohibitika, a ne zbog stvarnih potreba da se problem komunalnog otpada u Hrvatskoj riješi do 2009., do kada je preuzeta obveza za njegovo rješavanje.

Jadranka Samokovlija Dragičević

Snimci: Luka Dragičević